

Джон Попиѳн

БОЖИИТЕ ДЪЛБОЧИНИ

вътрешно ръководство
за книгата "Откровение"

София, 2016

THE DEEP THINGS OF GOD: Insider's guide to the book of Revelation
Jon Paulien

Copyright © 2004 by Review and Herald Publishing Association

БОЖИИТЕ ДЪЛБОЧИНИ
Вътрешно ръководство за книгата „Откровение“
Джон Полиин

Превод от английски Ивалина Илиева © 2015
Редактор Светлозар Стефанов
© Издателство НОВ ЖИВОТ, 2016
ISBN 978-954-719-256-0

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	5
ГЛАВА 1 СВЕТЪТ НА КНИГАТА „ОТКРОВЕНИЕ“	19
ГЛАВА 2 ОБРАЗЦИТЕ НА БИБЛЕЙСКОТО ПРОРОЧЕСТВО	37
ГЛАВА 3 ЖИВИ ПОУКИ ОТ МЪРТВИ ПРОРОЦИ	71
ГЛАВА 4 ПРЕДПАЗНИ МЕРКИ ПРИ ИЗУЧАВАНЕ НА БИБЛИЯТА	91
ГЛАВА 5 ИНСТРУМЕНТИТЕ НА ЗАНАЯТА	109
ГЛАВА 6 СТРУКТУРАТА НА ОТКРОВЕНИЕТО	131
ГЛАВА 7 ВЪЗВРЪЩАНЕ НА МИНАЛОТО:	
СТАРОЗАВЕТНИ АЛЮЗИИ И ТЯХНОТО ЗНАЧЕНИЕ	156
ГЛАВА 8 ДА ВИДИМ ХРИСТОС В СТАРИЯ ЗАВЕТ	177

ГЛАВА 1

СВЕТЪТ НА КНИГАТА "ОТКРОВЕНИЕ"

Роден съм в горната източна част на Манхатън... когато беше относително бедна (днес в горната източна част се намират най-скъпите недвижими имоти в страната). Скоро след това родителите ми намерили достъпен и привлекателен дом от другата страна на река Хъдсън, в Ню Джърси. Но въпреки че вече растях в друг щат, семейството ми и аз продължавахме да считаме себе си за нюйоркчани. Ходехме на църква в Манхатън и когато можехме да си го позволим, двамата с брат ми учехме в адвентни училища в града.

За един адвентист не беше лесно да расте в Ню Йорк Сити. Не само че повечето хора по улиците бяха невярващи, но и ние се чувствахме неловко сред християните от другите деноминации. Бяхме една мъничка общност сред огромния свят на небостъргачи и забранени атракции. Като повечето нюйоркчани, забързано минавахме от едно познато място към друго през обширната джунгла от странници с непознати лица. Всеки ден се возехме на метрото и в автобусите, пълни с хора, които полагаха огромни усилия да не осъществят зрителен контакт или да признаят съществуването на другите по какъвто и да било начин. Да израснеш като адвентист в Ню Йорк означаваше да бъдеш странник в чужда страна.

Макар да не мога да твърдя, че съм бил преследван заради вярата си, усещах, че бях различен, странен. Искях да бъда харесван, но съседските деца знаеха, че не бях един от тях. Не ходех на кино с тях и никога не посещавах училищните танци в петък вечер (в продължение на пет години учех в общообразователно училище). Когато приятелите ми ме питаха дали могат да

ми дойдат на гости в събота, измислях най-различни извинения. Когато ми предлагаха бира или цигари, отказвах възможно най-учтиво (въпреки че изпитвах много битки с вината в съседското магазинче за бонбони). Когато сервираха свински пържоли в дома на приятеля ми, казах, че не съм гладен (въпреки че бях стоял у тях пет часа!). Преследван? Не. Насилван? Не. Осмиван и отхвърлян? Не съвсем. Моите приятели неадвентисти и съседи наистина бяха много мили хора. Риба на сухо? Да. Странник в чужда страна? Определено!

Докато растях, се чувствах по-уютно в книгата „Откровение“, отколкото в квартала. Йоан като че ли разбираше моите битки със света. Като оценяваше обаянието на забранените атракции, усещането да си различен и дори чудак, той подреждаше обстановката на света, в който живееш. Когато изучавах темата за седемте църкви, се чувствах така, сякаш четях за самия себе си. Като учен в сферата на Откровението, колкото повече научавам за света на Йоан, толкова повече ми се струва, че съм бил част от този свят в своето детство. Християните в Мала Азия – даже и без да ги преследват – пак се борят с въпроса как да живеят в един езически свят.

Древноримското общество задоволява повечето човешки нужди посредством една от двете институции: семейството и държавата. Има и трета категория общности, която можем да наречем „сдружения“ или „клубове“. Такива сдружения съществуват, за да се справят с нуждите, които не задоволяват нито домът, нито правителството. В известен смисъл те са като разширено семейство. Църквата намира своето място в тази двойствена трета категория на обществото. Римското общество я счита за някакъв странен вид „клуб“. Въпреки че римските сдружения като цяло са безобидни, понякога държавата се чувства заплашена от тях. Според Адела Ярбро Колинс пет основни събития правят положението на църквата в римския свят да изглежда все по-несигурно по времето, когато Йоан пише Откровението.¹⁰

¹⁰ Adela Yarbro Collins, *Crisis and Catharsis: The Power of Apocalypse* (Philadelphia: Westminster Press, 1984), 84-104

Несигурното положение на църквата

Конфликт с юдеите

Първо, християнската църква страда от множество конфликти с юдеите, които довеждат до сериозни последици в бъдеще. Разбирате ли, римляните считат юдаизма за *religio licita* – латинският термин за призната от закона религия. Като легално вероизповедание юдеите имат привилегии, които не са дадени на останалите, например правото за спазване на съботата и освобождаване от поклонението пред императора. Рим разбира, че ако поотслаби контрола над юдеите, ще си спести много неприятности. Докато повечето хора считат християните за юдеи – а и много от тях наистина са такива – римското право ги закриля.

Но към края на I век несъгласията между християните и юдеите заплашват да ги разделят в общественото съзнание. Тъй като юдеите са признато съсловие, а християнската църква не е, колкото повече Римската империя разграничава християните от юдаизма, толкова повече трудности има църквата в обществото. Така че юдейските опити да отхвърлят християнството водят до правни последици за християните от I век. Обърнете внимание на следните стихове:

„Зная твоите дела, твоята скръб и сиромашия, (но пак си богат), и как те клеветят онези, които наричат себе си юдеи, а не са, но са сатанинската синагога. Не бой се от това, което скоро ще пострадаш. Ето, дяволът скоро ще тури някои от вас в тъмницата, за да бъдете под изпитание, и ще имате скръб десет дни. Бъди верен до смърт, и Аз ще ти дам венеца на живота” (Откр. 2:9,10).

„До ангела на филаделфийската църква пиши: Това казва Светият, истинският, у Когото е Давидовият ключ; който отваря, и никой няма да затваря; и затваря, и никой не отваря. Зная твоите дела. Ето, поставих пред тебе отворени врата, които никой не може да затвори, понеже, имайки само малко сила, пак си опазил Моето слово, и не си се отрекъл от името Ми. Ето, давам ти някои от ония, които са от сатанинската синагога, които наричат себе си юдеи, а не са, но лъжат – ето, ще ги накарам да дойдат и да се поклонят пред нозете ти, и да познаят, че Аз те възлюбих” (Откр. 3:7-9).

Някои доказателства сочат, че юдеите забелязват как християните са единствената юдейска секта, която не остава в Йерусалим и не воюва по време на войната за независимост против Рим през 70 г.сл.Хр. От този момент нататък те все повече гледат на християните като на чужд елемент дори когато посещават синагогите. Множество изследователи са убедени, че някъде около 80 – 90 г.сл.Хр. някои юдейски водачи добавят допълнителна молитва или благословение към службите в синагогите. Това „осемнадесето благословение“ в основата си е проклетие против Христос и християните. Християните, посещаващи подобно богослужение, разкриват себе си, като млъкват по време на произнасянето на това „благословение“. По този начин водачите ги набелязват и ги изключват.

Така че около времето, когато Йоан съставя книгата „Откровение“, легалният статут на християните е застрашен. Те естествено се притесняват от тази ситуация и се питат какво ще им донесе бъдещето в римското общество.

Обвиненията на езичниците

Вторият проблем, с който започват да се сблъскват християните по това време, са обвиненията от страна на техните езически съседи. Когато езичниците виждат различията между християнската вяра и юдаизма, те често поглеждат към християнството с враждебно презрение. От II век и след това намираме достатъчно доказателства за действията на езичници против християните. Напълно логично е да допуснем, че подобни обвинения започват да се проявяват към края на I век, въпреки че не разполагаме с непосредствени писмени документи за това. Нека разгледаме с какви твърдения се сблъскват християните съвсем скоро след написването на Откровението.

Едно от обвиненията от II век е, че християните „мразят човешката раса“. Обществото като цяло гледа на тях като на аутсайдери, тъй като не участват в гражданското общество по начина, по който го прави мнозинството. Публичните събития в Мала Азия са изпълнени с езически ритуали и риторика. Ето защо християните обикновено ги избягват, за да не компрометират вярата си. От друга страна, населението като цяло възприема

различни подходи спрямо религията. Хората се чувстват свободни да избират между голямо разнообразие от философии. Но до голяма степен, също като днес, не ценят хората, смятащи, че имат истината и че всички останали грешат. Затова обвиняват християните в антисоциално поведение.

Тъй като религията е така тясно свързана с гражданските дела в древния Рим, християните понасят и обвинения в „атеизъм“, защото не се покланят на никое друго божество освен на своя Бог. Всеки от народите в империята си има свои религиозни предпочитания, но прибавя поклонението към държавните богове като белег на верността си спрямо държавата. Мнозина обвиняват християните в атеизъм, защото не приемат държавните богове като обекти на поклонение.

Колкото и да е странно, християните биват обвинени дори в „канибализъм“. Откъде накъде? Това е свързано с езическото възприятие на светопричастната служба, когато християните говорят, че „ядат тялото и пият кръвта“ на своя Господ. Християните разбират всичко това в духовен смисъл, но очевидно при езическите им съседи нещата стоят другояче. Затова започват да се разпространяват слухове, че християните принасят в жертва деца и други човеци, за да ги ядат на Господната трапеза. Общият резултат от всички тези обвинения превръща света в несигурно място за християните.

Травматични новини

Множество травматични събития дават още по-сигурни белези, че положението на християните в римското общество става все по-несигурно. Едно от тези събития е разрушаването на Йерусалим. Въпреки че то не засяга пряко християните, все пак повдига важен въпрос: Щом римляните могат да се отнесат по толкова жесток начин с една *законна* религия, какво би се случило, ако управляващата власт насочи вниманието си към християните?

Втората травматична новина е мълвата за гоненията на Нерон. Макар и краткотрайни, те са страховити. Въпреки че по всяка вероятност са дело на обезумял човек, безпомощността на римските християни показва колко крехка е връзката на всички

християни с империята. Римското общество не предоставя гаранции на малцинствата. Съвременният западен свят като цяло подкрепя идеята, че правовата система трябва да пречи на болшинството като цяло да злоупотребява с възгледите на дадено малцинство. Но нещата в новозаветни времена не стоят по същия начин. Римският император може да се отнася зле с което и да било малцинство, без да е заплашен от възмездие за своите действия.

Третата травматична новина е постепенното развитие на култа към императора. Призивът за поклонение пред него е както религиозен, така и политически акт. Отказът от участие в поклонението пред императора не е просто липса на патриотизъм – той е държавна измяна. Хората не могат да бъдат едновременно добри граждани и добри християни. Тази практика засяга християните, защото дори и най-малките белези на лоялност към императора компрометират връзката им с Исус Христос. Да накарате християнин да се покланя на императора е като да принудите евреин да стане нацист или афро-американец да признае лоялност към догмите на Ку-клукс-клан.

Смъртта на Антипа

Книгата „Откровение“ докладва и за екзекуцията на християнин на име Антипа. Въпреки че Писанието не ни дава повече подробности, ясно е, че той умира като мъченик за вярата. „Не си се отрекъл от вярата в Мене, даже в дните на Моя верен свидетел Антипа, когото убиха между вас, гдето живее сатана“ (Откр. 2:13). Пергам е едно от местата, където римският губернатор поддържа съдилище и взема юридически решения. Възможно е ранните християни да виждат в „двуострия меч“ на Христос (стихове 12,16) контраст с властта на губернатора над „меча“ – смъртната присъда.¹¹ Щом е така, римският губернатор по всяка вероятност екзекутира Антипа за това, че е християнин.

Процедурата при случая на Антипа може би е описана от губернатор Плиний около 15 години по-късно в писмо, адресирано от него до император Траян:

¹¹ Пак там, 101

„Питах обвиняемите дали са християни. Ако изповядаха това, ги питах втори и трети път, като ги заплашвах с наказание. Тези, които упорстваха, заповядвах да бъдат екзекутирани, защото нямаш никакво съмнение, че каквото и да изповядват, заслужават да бъдат наказани за непреклонното си упорство (...) Освобождавах онези, които казваха, че не са или никога не са били християни и които в мое присъствие умоляваха боговете и принасяха вино и тамян пред твоя образ [на Траян] и специално проклинаха Христос – нещо, което, както чувам, не прави нито един истински християнин“.

Траян отговаря, че местните власти не би трябвало да издирват или да проверяват християните въз основа на анонимни обвинения, но ако обвиненията открито бъдат представени на вниманието на губернатора, към християните трябва да се отнасят по описания от Плиний начин.¹² Губернаторът по всяка вероятност не се е налагало да търси Антипа, но някой враждебно настроен съсед – бил той юдеин или езичник – го е предал. Представете си да живеете на място, където никога не знаете кой съсед може внезапно да докладва за вярата ви на властите! Щом това може да се случи с Антипа, би могло да сполети и всеки друг християнин.

Заточението на Йоан

И последно, разбира се, християните са наясно със собственото заточение на Йоан. Въпреки че наскорошни научни изследвания повдигат определени въпроси, свързани с него, раннохристиянското предание като цяло отстоява, че властите изпращат любимия патриарх на църквата в Мала Азия на остров Патмос, за да му попречат да разпространява вярата си.¹³

¹² Цитатът е от Pliny, *Epistulae* 96. Translated by Ronald Bainton and quoted in Bainton, *Christendom: A Short History of Christianity and Its Impact on Western Civilization* (New York: Harper and Row, 1966), vol. 1, p. 57. Цялата страница 58 представя отговора на Траян.

¹³ Leonard Thompson, *The Book of Revelation: Apocalypse and Empire* (New York: Oxford University Press, 1990), 95 -115; G.K.Beale, *The Book of Revelation*, *New International Greek Testament Commentary*, edited by I.Howard Marshall and Donald A. Hagner (Grand Rapids: Eerdmans, 1999), 5 -16; and Kenneth Strand, review of Leonard Thompson's "The Book of Revelation: Apocalypse and Empire" in

Щом водачът на църквата е в изгнание, това би увеличило усещането за несигурност сред общността. Следователно първите читатели на Откровението като че ли са християни, чието положение в обществото става все по-несигурно и нестабилно заради вярата им. Загрижени за курса, който ще поемат нещата в бъдеще, те очакват Йоан да им осигури насока и утеха в настоящото положение.

Разделения в църквата

Общата обстановка

Ситуацията на църквите в Мала Азия е дори още по-несигурна, но по съвсем друга причина. Християнството се сблъсква с нещо повече от заплахи отвън. Разделенията в самата църква я заплашват и отвътре. Членовете на местните църкви в Мала Азия проявяват енергично несъгласие по въпроса как да се справят с маргинализираното си положение в обществото. Това проличава ясно, когато преминаваме през седемте писма (Откр., 2 и 3 гл.).

„Но имам малко нещо против тебе, защото имаш там някои, които държат учението на Валаама, който учеше Валака да постави съблазън пред израилтяните, та да ядат идоложертвено и да блудстват“ (Откр. 2:14). Очевидно някои християни в Пергам следват онова, което Исус нарича „учението на Валаам“. Валаам не успява да унищожи израилтяните чрез пророчески проклятия. Затова съветва моавците да използват сексуалното съблазняване и идолопоклоннически пирове (Чис. 25:1-3; 31:16), за да отклонят Божия народ от Него. Писмата до църквите правят силни паралели между изкушенията на Израил и положението на църквите в Мала Азия.

Болшинството от християните в Пергам, Ефес и Смирна е вярно на Бога и на посоката, която задава Йоан. Но едно малцинство се поддава на изкушението да се приспособи към преобладаващите ветрове в обществото. Йоан се безпокои, че междувременно те ще изгубят връзката си с Христос. Но въпреки че

Andrews University Seminary Studies 29 (1991), с. 188-190 подкрепят традиционното схващане.